

آموزش عود (بربط)

مرکز موسیقی بتهوون شیراز

جلد اول
(مقدماتی)

تالیف و ویراستار:
فرهاد جوکار

سرشناسه	: جوکار، فرهاد، ۱۳۶۰ -
عنوان و نام پدیدآور	: آموزش عود (بربط) اثر و ویراستار فرهاد جوکار.
مشخصات نشر	: شیراز: هنرساز، ۱۴۰۱ -
مشخصات ظاهری	: ج- مصور، پارتیسیون
شابم	: ۹۷۹-۰۰-۸۰۲۶۴۰-۰۰۰-۹ ریال ۹۰۰۰۰۰
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
مندرجات	: ج. ۱. مقدماتی
موضوع	: عود -- آموزش Oud -- Instruction and study موسیقی برای عود -- پارتیسیون Oud music -- Scores and parts
رده بندی کنگره	: MT۶۵۴
رده بندی دیویی	: ۷۲۷۸۹
شماره کتابشناسی ملی	: ۸۸۹۴۵۷۶
اطلاعات رکورد کتابشناسی	: فیبا

انتشارات هنرساز

Entesharate-honarsaz.ir

آموزش عود (بربط) جلد اول

تالیف: فرهاد جوکار

E-MAIL:FARHADMUSIC88@GMAIL.COM

نوبت و سال چاپ: ناول - سال ۱۴۰۱ / شمارهگان ۰۰۰ / نسخه

شابم: ۹۷۹-۰۰-۸۰۲۶۴۰-۰۰۰-۹

صفحه آرا: فرهاد جوکار / طراح جلد: فرهاد جوکار

چاپ و صحافی:

قیمت با سی دی: ۹۰۰۰۰۰ ریال

برای دانلود لوح فشرده از این دو روش اقدام فرمایید

از طریق تلگرام

از طریق وب سایت انتشارات

مرکز پخش: انتشارات هنر ساز / شیراز میدان پارسه خیابان خسروی ساختمان ستایش ۴ طبقه ۳ واحد ۱۲ / موبایل ۰۹۱۷۸۰۴۸۱۶۶

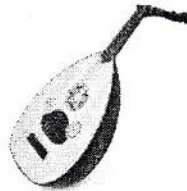
حق چاپ برای ناشر محفوظ است.

فهرست

شماره صفحه	عنوان
۱	زندگی نامه
۲	تقدیر
۳	مقدمه
۶	تئوری موسیقی
۸	نکاتی که باید در نوازندگی سازعود رعایت کرد
۹	معرفی نت دو
۱۱	معرفی نت ر
۱۳	معرفی نت می
۱۵	معرفی نت فا
۱۷	معرفی نت سل
۱۹	معرفی نت لا
۲۱	معرفی نت سی

شماره صفحه	عنوان
۲۳	معرفی نت دو
۲۵	معرفی ارزش زمانی چنگ
۲۶	آهنگ نغمه و باران
۲۷	آهنگ سایه و چشمه
۲۸	آهنگ گل زیبا

عود یا بریط

خاستگاه بریت با استناد به اکتشافات باستان‌شناسی به پنج هزار سال پیش، تمدن سومر و شهر اور بر می‌گردد. در نگاره‌های مصری به جای مانده از دو هزار سال پیش که نوازندگان را به تصویر کشیده‌اند این ساز دیده می‌شود. پس از آن بریط به دیگر نقاط خاورمیانه از جمله ایران و عربستان دوره پیش از اسلام هم راه پیدا می‌کند. از بریت نوازان بنام ایرانی می‌توان بارید، بامشاد، نکیسا و رامتین را نام برد. پس از اسلام و در پی خلافت اسلامی این ساز تکامل می‌یابد و گستره این ساز در سراسر جهان اسلام از چین تا اندلس گسترش می‌یابد. در زمان حکومت عبدالرحمان دوم بر اندلس و دعوت او از یک نوازنده بنام به نام کمال‌الدین زریاب این ساز به اسپانیا وارد می‌شود. زریاب بریط را در این سرزمین گسترش و تکامل می‌دهد و از آمیختن این ساز با تار برای اولین ساز گیتار را می‌سازد. که هم‌اکنون سالانه در اسپانیا بزرگداشتی به نام زریاب برگزار می‌شود. پاکو دلوسیا از مشهورترین نوازندگان گیتار در جهان برای گرامیداشت یاد او قطعه‌ای به نام زریاب ساخته است.

چون سطح ساز بریت از چوب پوشیده شده ست، در زبان عربی آن را عود نامیده‌اند (العود در زبان عربی به معنای چوب است). به باور برخی پژوهشگران موسیقی مانند اکارد نوبوئر (Eckhard Neubauer) این واژه در اصل عربی شده واژه «رود» فارسی می‌باشد که هم نام دیگر بریت است و هم به معنای سیم در سازهای زهی می‌باشد. بریت امروزه نقش بسیار کمتری در موسیقی ایرانی دارد. عود عربی بر خلاف بریت ایرانی از اصلی‌ترین سازهای موسیقی عربی است. این ساز پس از اینکه به اروپا برده شد، نام لوت بر آن نهادند. واژه لوت از نگارش کلمه العود به وجود آمده و به تدریج به لوت تبدیل شده است. ابن خلدون در قرن ۸ هجری قمری آن را به ترکیه‌های چوبینی که انعطاف‌پذیر است معنی نموده.

درباره نام بریت چند دیدگاه وجود دارد برخی معتقدند واژه بریت/بریط از دو واژه "بر" به معنی سینه و "بت (بط)" به معنی مرغابی ساخته شده زیرا شکل آن مانند سینه مرغابی و گردن آن است این نظر به دلیل اینکه این ساز ریشه ایرانی دارد و خود اعراب نیز آن را عود می‌نامند نمی‌تواند درست باشد دیدگاه دیگر که به واقعیت نزدیک تر

است این واژه را برگرفته از نام "باربد" نوازنده عود در دربار خسرو پرویز می‌داند به نظر نام و آوازه این نوازنده چیره‌دست بر روی‌سازی که پیشتر رود نام داشت ماندگار شده باشد..

بربت در اندازه‌های گوناگون ساخته می‌شود که اندازه متداول و معمول همان عودهای ساخت ایران است. نمونه‌های ساخت کشورهای عربی دارای کاسه‌ای بزرگ و عودهای ترکیه کوچک و عودهای ایرانی متوسط است.

ساختار عود

شکم این ساز بسیار بزرگ و گلابی شکل و دسته آن بسیار کوتاه است. به گونه‌ای که بخش اعظم طول سیم‌ها در امتداد شکم قرار گرفته‌است. سطح رویی شکم از جنس چوب است که بر آن پنجره‌هایی مشبک ایجاد شده‌است. بربت فاقد «دستان» است و پرش از خرک ساز کوتاه و تا اندازه‌ای کشیده‌است. بربت دارای ده سیم یا ۵ سیم جفتی است البته در برخی مواقع استادان قالب شکنی کرده و دو یا یک سیم در قسمت پایین قبل از سیم دو به ساز اضافه می‌کنند که این سیم‌ها فا زیر کوک می‌شود. سیم‌های جفت با هم هم‌آوا (کوک) می‌شوند و هر یک از سیم‌های دهگانه، یک گوشی مخصوص به خود دارد؛ گوشی‌ها در دو طرف جعبه گوشی (سر ساز) قرار گرفته‌اند.

بربت به‌ترین ساز میان سازهای زهی ایرانی است؛ نت‌نویسی آن با کلید سل است (در واقع نت‌نویسی آن با توجه به وسعت و بمی صدای ساز بر اساس کلید فا می‌باشد که برای سهولت نت خوانی و نوازندگی یک اکتاو بالاتر نوشته می‌شود) که جمعاً دو اکتاو است. اکتاو به‌تر از نت نوشته شده حاصل می‌شود. سیم بم (سل پائین) معمولاً نقش واخوان دارد و گاه این سیم جفت نیست. صدای بربت به گونه‌ای است که صدای اکتاو چهارم پیانو از راست به چپ برابری دارد و در اصل باید بربت را با کلید «فا» نواخت یعنی صدای اصلی بربت یک اکتاو پایین‌تر از آن است که امروز متداول شده‌است.

پرده‌بندی بربت تا حدی شبیه تار می‌باشد و از این لحاظ سپنتا معتقد است نوازندگان تار می‌توانند با جزئی صرف وقت به‌خوبی آنرا بنوازند.

مضراب بربت از پر مرغ) یا پر طاووس و شاه‌پر عقاب و حتی پر لاشخور تهیه شده‌است و گاه نیز نوازنده با مضراب دیگری ساز را می‌نوازد. نوازنده‌های امروزی از مضراب‌های پلاستیکی استفاده می‌کنند.

صدای بربت بم، نرم و در عین حال گرم و جذاب و نسبتاً قوی است. این ساز نقش تک‌نواز و هم‌نواز هر دو را به خوبی می‌تواند ایفا کند.

احیا عود (عود معاصر)

با تشکیل هنرستان عالی موسیقی در پنجاه سال پیش، استادانی چون اکبر محسنی، یوسف کاموسی و منصور تریمان که بیشترشان سه‌تار می‌نواختند، تلاش کردند با تهیه عود و هم‌نوایی آهنگ‌های پخش شده از رادیوهای عربی، شیوه درست نواختن عود را یاد بگیرند و به این ترتیب عود در عصر معاصر دوباره احیا شد.

عود نوازهای معروف جهان

از جمله نوازندگان معروف این ساز منیر بشیر بود. در کنار او می‌توان به نام‌هایی چون ریاض سنباطی، فرید الاطرش و انور براهم اشاره کرد.

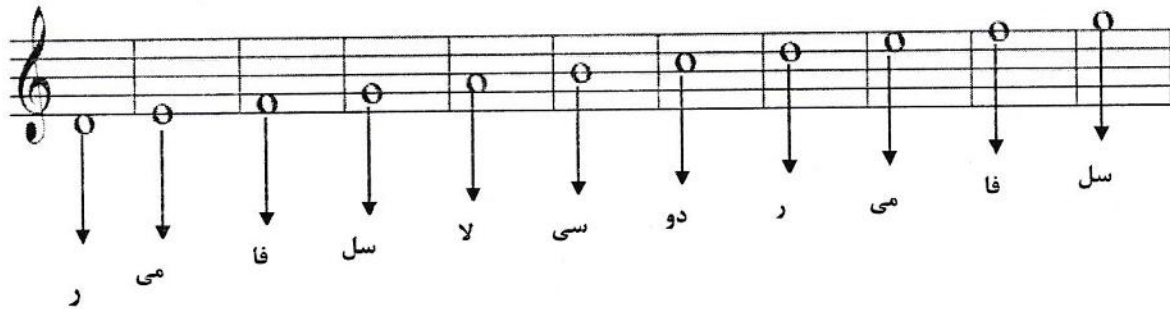
عود نوازهای معروف ایران

در ایران نیز برای احیای ساز عود تلاش‌های پرشماری صورت گرفت. از جمله عود نوازان معروف می‌توان به منصور نریمان، محمود رحمانی پور، اکبر محسنی، عبدالوهاب شهیدی و مجید ناظم پور اشاره کرد. در چند دهه گذشته استادان دیگری نیز به این جمع پیوسته‌اند و بیشترشان در نواختن این ساز نوآوری‌هایی نیز داشته‌اند، از این افراد می‌توان حسین بهروزی‌نیا، محمد فیروزی، ارسلان کامکار و سالار ایوبی را نام برد.

عود سازان در ایران

عودسازانی مانند محمد رفیع اشعری در ساخت عود تبحر دارند و باعث رواج بیشتر این ساز ایرانی شده‌اند. هم‌چنین ابراهیم قنبری مهر با ایجاد تغییراتی در ساختار عود عربی از جمله کوچک‌تر کردن کاسه و بلندتر کردن دسته به قالب جدیدی دست یافته است. تغییرات، مورد استقبال نوازگانی چون حسین بهروزی‌نیا قرار گرفته‌است.

نحوه قرار گیری نت ها بر روی ۵ خط حامل در کلید سل

انواع سکوتها در موسیقی بر اساس ارزش زمانی

- سکوت گرد : دارای ارزش زمانی ۴ ضرب می باشد
- سکوت سفید : دارای ارزش زمانی ۲ ضرب می باشد
- سکوت سیاه : دارای ارزش زمانی ۱ ضرب می باشد
- سکوت چنگ : دارای ارزش زمانی ۱/۲ ضرب می باشد

نت های نقطه دار

در نوازندگی این نتها باید نصف ارزش زمانی نت را به زمان آن اضافه نمود.

نت گرد \bullet = دارای ارزش زمانی ۶ ضرب می باشد

نت سفید \bullet = دارای ارزش زمانی ۳ ضرب می باشد

نت سیاه \bullet = دارای ارزش زمانی ۱/۵ ضرب می باشد

نت چنگ \bullet = دارای ارزش زمانی ۱/۷۵ ضرب می باشد

مهندس فرهاد جوکار در ۸ اسفند سال ۱۳۶۰ در شهر زیبای شیراز به دنیا آمد و در ۶ سالگی وارد دنیای هیجان انگیز موسیقی شد، با ساز دشوار ویلن قدم در این عرصه نهاد که در حدود ۲ سال از محضر استاد بزرگوار همایون خرم بهره و آموزش گرفت در زمینه موسیقی کلاسیک در مقطع فوق لیسانس در ساز ویلن در دانشگاه هنر تهران پذیرفته شد و در نزد اساتیدی چون دکتر حسن ریاحی، دکتر مهسا خویی، دکتر امیر اشرف اریانفر، دکتر رامین آزاد اور، دکتر پیروز ارجمند، دکتر محمد سریر، آرمان نوروزی، هومن اتابکی، پیام گرایلی آموزش و بهره گرفت و این ساز به عنوان ساز تخصصی ایشان به شمار می رود و تا به امروز سازهای زیادی را از قبیل گیتار، سازدهنی، نی انبان، سه تار، فلوت، کلارینت، ساکسیفون، ویلن سل، ویولا، تار، آکاردئون، ملودیکا، پن فلوت، عود، سنتور، تنبور، بالابان، سرنا، تنبک، دف، را برای نوازندگی انتخاب کرده است. علاوه بر نوازندگی در این سازها و تحصیلات در زمینه موسیقی ایشان تحصیلات آکادمیک خود را در مرحله لیسانس در رشته مهندسی عمران و در مرحله فوق لیسانس در رشته معماری و عمران به پایان رسانید و در مقطع دکتری عمران در دانشگاه تهران پذیرفته شد.

ایشان در سن ۱۹ سالگی وارد عرصه پژوهش در زمینه موسیقی و تدریس شد. پس از تلاش ۲۰ ساله در زمینه نوشتن کتاب های موسیقی موفق به نوشتن یک رپرتوار سه جلدی در سازهای مختلف شد که این رپرتوار در ۲۰ ساز مختلف بسط داده شده است. و آموزش را به ترتیب در خانه هنر دانشگاه استهبان به مدت ۲ سال و در دانشگاه یزد به مدت ۲ سال و در دانشگاه تهران به مدت ۳ سال و در شیراز در آموزشگاه موسیقی هزار دستان، آموزشگاه موسیقی باران، آموزشگاه موسیقی نوا، به مدت ۲ سال مشغول تدریس موسیقی در زمینه سازهای مختلف شد و هم اکنون در آموزشگاه موسیقی پژواک به ریاست استاد گرامی آقای رهایی مشغول به تدریس موسیقی می باشد. و رهبری ارکستر فلارمونیک پژواک شیراز را که از شاگردانش تشکیل شده است را عهده دار است. برگزار کردن انجمن موسیقی در دانشگاه یزد و کنسرت های متعدد در این شهر به رهبری ایشان از جمله افتخارات وی در زمینه موسیقی می باشد.

9790802640009

بتهوون
مرکز موسیقی بتهوون شیراز

نشر هنر سازه

entesharate-honarsaz.ir

farahdmusic88@gmail.com